

Mimoúrovňová križovatka turistických značkových chodníkov v Kremnických vrchoch v sedle Tunel

Zosuv svahov v sedle Tunel v Kremnických vrchoch na jar v roku 2013 zavalil vchod do Tunela, ktorým prechádza žltá značovaná turistická trasa z Tajova na Skalku. Eróziou narušené svahy nad Tunelom v jeseni 2015 spôsobili následne aj kritické zúženie červeno značovaného chodníka, ktorého trasa vedie hrebeňom ponad Tunel od Kremnických Baní na Kráľovu studňu. Tým sa zhoršila priechodnosť turistických chodníkov v oblasti sedla Tunel.

Turistickí nadšenci Banskej Bystrice a Kremnice na prvej porade 9.10.2015 zvolanej KST Lokomotíva sa spoločne dohodli na oprave priechodnosti sedla Tunel. Oprava nespočívala len v zabezpečení svahov sedla a jeho priechodnosti, ale aj v obnovení priechodnosti turistického chodníka z Tajova do Kremnice cez zavalený Tunel.

Jedna z troch ciest spájajúcich Banskú Bystricu s Kremnicou bola aj cesta vedúca cez Tajov a sedlo Tunel na Skalku [1]. Z dostupných materiálov sa nedá zistiť kedy vznikla. Dokladované je, že pre účely vozovej cesty bola upravená v druhej polovici 18. storočia [2].

V odbornej literatúre je zaznamenaných niekoľko historických udalostí, počas ktorých bola táto cesta využitá a ktoré ju preslávili. V roku 1621 prišiel s jednou čiastkou svojho vojska do Kremnice protihabsburgovský vzbúrenec Gabriel Bethlen a 26. apríla prešiel cez Kremnické vrchy do Banskej Bystrice [3].

Na potlačenie ďalšieho protihabsburgovského povstania, ktoré viedol František Rákoczi II., tiahol s armádou generál Schlick, ktorý keď sa dozvedel v Banskej Bystrici o porážke svojej armády pri Zvolene a Svätom Kríži, ušiel 20. novembra 1703 cez Tajov, Skalku a Kremnicu do Bojníc ku generálovi Ritschanovi [4].

V Dejinách mesta Kremnica, archivár mesta Kremnica M. Matunák, sa zmieňuje aj o príprave prechodu rímskeho cisára Jozefa a jeho brata, arcikniežaťa Leopolda z Kremnice cez Tunel. Napriek tomu, že 29. mája 1764 tajovský richtár hlásil, že bystrická cesta nad Tajovom je v poriadku a z druhej strany Kremnica ju dá do poriadku, nakoniec túto cestu nevyužili [5].

Aj počas revolučných rokov 1848-49 zohrala cesta zo Skalky cez tunel do Tajova rozhodujúcu úlohu. 24. januára 1849 generál Kossuthovskej revolučnej armády Arthur Görgei za ťažkých zimných podmienok, keď „vopred pionieri pluku, baníci z kremnickej a bystrickej strany a tiež stovky robotníkov, cestu a tunel naprávali tak, aby po nej aj kanóny mohli prejsť“, previedol ustupujúce honvédske oddiely majora Aulichu do Banskej Bystrice a tak ich ochránil pred zdruvujúcou porážkou [6].

Ďalšia významná etapa v histórii využitia Tunela bola v období SNP, keď sa slovenský zlatý poklad prevážal z Kremnice po ceste cez Žiar nad Hronom a Zvolen do Banskej Bystrice. Keď počas tohoto presunu nemecké vojská obsadili Zvolen, musela sa posledná zásielka (zlaté a strieborné anódy a laboratórne zariadenie z platiny) dňa 6. októbra 1944 presúvať cez Tunel [7]. Keď posledné povstalecké oddiely ustupovali z Kremnice cez Skalku do Banskej Bystrice, z ťažkej techniky sa im cez Tunel podarilo prejsť len s jedným tankom LT 35, ktorý pritom tunel poškodil [8].

V ďalších rokoch Tunel podliehal postupným závalom z narušenej klenby, až sa stal nepriechodným.

V snahe zachovať toto historické cestné dielo, členovia Klubu slovenských turistov a priaznivci turistiky a lyžovania z Banskej Bystrice a Kremnice sa v roku 1996 podujali spriechodniť Tunel a vytvorili pritom aj mimoúrovňovú križovatku značených turistických trás [9], [10]. Takto opravený Tunel bol priechodný do roku 2013. Vplyvom dažďov sa okolité svahy postupne zosúvali, až celkom zavalili vchod do Tunela.

Znovu to boli turisti, členovia Klubu slovenských turistov Lokomotíva Banská Bystrica, ktorí v októbri 2015 prišli s konkrétnou iniciatívou obnoviť mimoúrovňovú križovatku turistických trás cez Tunel a hrebeňom Kremnických vrchov ponad Tunel [11]. Ich podnet oslovil predstaviteľov miest Banskej Bystrice a Kremnice, obce Tajov, ako aj členov okolitých turistických klubov. Finančnú podporu poskytol Banskobystrický samosprávny kraj, Oblastná organizácia cestovného ruchu Stredné Slovensko, mnohí súkromní darcovia a priaznivci.

Najvýznamnejšiu zásluhu na odbornej a technickej realizácii majú členovia a sympatizanti Banského múzea v Kremnici, najmä jeho vedúci Ing. D. Roob, ktorí v období od mája do konca septembra 2016 vykonali všetky práce na obnove priechodnosti sedla a Tunela. Značkári z Komisie značenia KST Banská Bystrica obnovili značenie a umiestnili nové turistické informačné prvky.

V sobotu 5. novembra 2016 sa v sedle Tunel zišli tí, ktorí sa podieľali na obnove priechodnosti turistických trás cez sedlo Tunel, a bolo ich nemálo, aby prezentovali svoju prácu.

Patrí všetkým vďaka a poďakovanie za to, že pomohli k obnove historického Tunela a k spriechodneniu turistických chodníkov, vytvorením ojedinelej mimoúrovňovej križovatky turistických značkovaných trás v danej lokalite Kremnických vrchov.

Banská Bystrica, 7.11.2016

Dušan Kaliský

[1] [2] Tomeček : Zborník z medzinárodnej konferencie 2014, Dejiny cestnej dopravy na Slovensku s.12-13

[3] [4] [5] [6] Matunák : Z dejín slobodného kráľovského mesta kremnice, s. 404, s.426, s.246, s.430-439

[7] Kremnická mincovňa 1328 - 1978.- A.Tenkel : SNP a obdobie rekonštrukcie (1944- 1953) s. 148

[8] Obrnená technika 6 stredná Európa 1919 - 1945 (II. časť), Pejčoch, Pejs, s. 50

[9] Archív KST Lokomotíva B.Bystrica - OBÚ BB „Povolenie na zabezpečení stability Tunela“, 10.06.1996

[10] Archív KST Lokomotíva B.Bystrica - OBÚ BB „Zápisnica obhliadky Tunela ..18.6.1997

[11] Archív KST Lokomotíva B.Bystrica - Zápisnice VV Klubu. Korešpondencia Banské projekty s.r.o. BA